האשה שנתארמלה פרק שני כתובות יז.

כמוס שביה. לפי יופיה ומשיכותה מקלסין אותה: **חסודה.** חוט של חסד משוך עליה: **מכאן אמרו.** מדברי ר"ה שאמרו ישבחוה: **סבא דעמו של אדם מעורכם עם הבריות.** לעשות לאיש ואיש כרצונו: **מעיו.** משוריים: **לא כחל.** אינה צריכה כחל: **ולא שרק.** צבע המתליס את הפנים: **פירכוס.** קליעת שיער. זו לא כחלה ולא שרקה ולא פירכסה והרי היא יעלת חן: **כל מן דין.** כל כמות אלו הוו סומכין לנו לקרותן רבי ולמנותם דיינין: **סרמיסין.** מסרסין הלכות בהיפך טעמיהן: **סרמיעין.** לשון סמרטוטין: **חמיסין.** אומרים ממשית הטעם[1]: **עורמיסין.** לא איפסרא: [2](עורמיסין כי ההיא דאמר בב"ל (פ' מא ב) על עורמיסין למיקרע למקאנא דמטרוניתא אנשים ריקנים)[3]: **ממחיכנא.** מבית המדרש: **רכא דעמיה.** נשיא בעמו: **מדכרנא.** מתהיג: **כריך מחייך לנלס.** כרוך בוקף לנלוס: **בוגיגא דנהורא.** על שהיה קלסתר פניו מבהיק כדאמרינן בב"ב (דף נח.) שופריה דרבי אבהו מעין שופריה[4]דרבי יוחנן דנפקי זיהרורית מיניה כדאמרינן התם: **אחלא.** שלם בדין. זורק אחת ומקבל אחת: **מכסיף לן סבא.** שמזלזל בכבוד תלמידי חכמים ונוהג קלות ראש בעצמו: **שוטיפיה.** שוט של הדם שהיה מרקד בו: **שיעפיה.** שיעמו ומנהגו: **שפוטיה.** שהיה מתנהג כשוטה: **מרכיב לה אכפיה.** את הכלה: **כי בשורא.** כקורה בעצמה שאין אתם מהרהרין עליה: **לאכבה.** כשרואה הכל מתפלצים בה נכנס יופיה בלבו: **מעבירין.** כשכלה יוצאה מבית אביה לבית חתונתה ונושאי את יוצאים וכזו וכזו אוכלוסים הרבה ואין רוצין להתערב מעבירין את המת (אפילו) דרך אחרת: **אפילו למ"ד.** פלוגתא בפרק קמא דקדושין (נב:): **שוס בפיס עליך מלך.** ישראל החהרו שישמו עליהם שימות הרבה כלומר שהתא מימנו עליהם הלכך אין כבודו מחזל שלפיכך ריבה הכמוב שימות הרבה: **פרשא דרכים הוה.** ולא ניכר שעבר מלפניה אלא כאילו הוא צריך לפנות לאותו הדרך: **שיפורי.** מבריזין עליו שיבואו לכבדו: **דמיילי גברי מאבולא לסיכרא.** משער העיר ההיא[5] עד הקבר: **נטילתה.** של תורה ממנו כנתינתה בסיני. נטילתה היינו בשמת ומלמודו בעל: **למאן דקרי.** מקבל: **ותני.** משנה אבל עדיין לא שנה לתלמידים: אבל

בלה כמות שהיא. ואם יש בה מוס ישמקנו ולא ישבחוה אי נמי ישבחוה בדבר נאה שיש בה כגון בעיניה או בידיה אם הם יפות וכ"ה אומרים ישבחוה לגמרי דכשמזכירין מה שיש בה לשבח מכלל דשאר לגנאי: **ישבחנו** בעיניו **או יגננו בעיניו.** וכ"ש סברי תנ"ג דישבחנו בעיניו אין להם לחכמים לתקן להזקיק לומר שקר להתורה אמרה מדבר שקר תרחק: **שיטתיה לסבא.** פר"ת לשון שיטה והדם (ישעיה מ"ח) אע"ג דלא הוי ממש מין אחד מ"מ שניהם מין אדם ואי"ת ומנא ליה דכשביל כן זכה וי"ל דעמוד דעולא היה כעין שיבשא דהדם כדאמרינן בברא"ת רבה (פ' מא) נחת שיבשא דעולא ואיתעבידא כעין שיבשא דהדם ואפסקת בין דידיה לאחרוהי אמרי תמית הדין סבא דקאי שיבשא דעולא קוניה משום דעביד קמוהי דבלתא: **מלך** שמחל על כבודו אין כבודו מחול. אע"ג דלא היה מלך גמור כדמשמע בהאי נאמרין (פוטה דף מא.) מ"מ היו נוהגין בו כבוד כמלך גמור: **פרשת** דרכים הוא. הכא לא מצי לשנויי מצוה שאני דכמשני בהאי נאמרין (נ"ז שם) גבי שקרא מעומד דהתם מצוה הוא שיש למלך לחלוק כבוד לתורה החשובה ממנו אבל הכא ליכא מצוה דכבודו עדיף מכבוד הכלה:

[ת"ר מעבירין את המת מלפני הכלה.

מכאן משמע כשיש אבל ואחתן בבית הכנסת החתן יוצא תחלה ושובניו ושוב יוצא האבל ומנחמיו ונס הקרובים לחתן ולאבל יאכלו בבית החתן אם ילו דהא כבודו קודם וכן בנקר כשמוליכים הכלה לבית החתן מוליכין הכלה תחלה אם יש מת בעיר אי יקברוהו קודם שיגיע הזמן דהכנסת כלה. להרא"ש]:

מבטלין תלמוד תורה **להוצאת המת.** וקשה [6]דהכלכות דרך ארץ אמר ר"ע תחלת תשמישי לפני חכמים פעם אחת היימי מהלך בדרך ונמצאתי מת מצוה ונטפלתי בו ד' מילין עד שהבאתיו לבית הקברות וקברתיו וכשבאתי והרציתי דברי לפני ר"א ור' יהושע אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה כאילו שפכת דם נקי וי"ל להתם לאו משום ביטול תורה אלא משום דמת מצוה קנה מקומו והיה לו לקוברו במקום שמצאו וכן משמע בתס' שמחות (פ"ד) דקאמר מת מצוה קנה מקומו[7] והעובר על דברי חכמים חייב מיתה[8] וכן אמר ר' עקיבא תחלת תשמישי כו' והר"ר יהודה מקורבי"ל מירן דהתם משום דביטול עצמו משמוש ת"ת קאמר דגדול שימושה יותר מלימודה: **להוצאת המת.** לא דמת מצוה חייבי אלא בכל המתים ואע"ג דבפ"ק דמגילה (דף ג: ושם) אומר פשיטא דמת מצוה ותלמוד תורה מת מצוה עדיף דתניא מבטלין ת"ת להוצאת המת נקט מת מצוה אגב מילי אחריני דהתם דהוו דווקא מת מצוה והא דאמר בהאי מגלמין (מו"ק דף מ:) מת בעיר כל בני העיר אסורים בעשיית מלאכה ומוקי לה בדליכא מבורתא אבל אי איכא מבורתא מותרין הבאר פירוש מבורתא שנתלקו בני העיר לחבורות שהעסוק כל אחת ואחת בשלה בפני עצמה היינו שלא בשעת הוצאה אבל בשעת הוצאה כולם צריכין לבא: אבל

כלה כמות שהיא ובית הלל אומרים [1]כלה נאה וחסודה אמרו להן ב"ש לב"ה הרי שהיתה חיגרת או סומא אומרי' לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה [2]מדבר שקר תרחק אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים [3]לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כי אתא רב דימי אמר הכי משרו קמי כלתא במערבא לא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן [4]כי סמכו רבנן לרבי זירא שרו ליה הכי לא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן כי סמכו רבנן לרבי אמי ולרבי אסי שרו להו הכי כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא לא תסמכו לנא לא מן סרמיסין ולא מן סרמיטין ואמרי לה לא מן חמיסין ולא מן [5]עורמיסין ר' אבהו כי הוה אתי ממתיבתא לבי קיסר נפקן אמהתא דבי קיסר לאפיה ומשרין ליה הכי רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא בריך מתייך לשלם אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי שהיה נוטל בד של הדם ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה רב שמואל בר רב יצחק [6]מרקד אתלת א"ר זירא קא מכסיף לן סבא כי נח נפשיה [7]איפסיק עמודא דנורא בין דידיה לבולי עלמא וגמירי דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בדרא אי לתרי בדרא א"ר זירא אהנייה ליה שוטיתיה לסבא ואמרי לה שטותיה לסבא ואמרי לה שיטתיה לסבא רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד אמרי ליה רבנן אנן מהו למיעבד הכי אמר להו אי דמיין עלייכו כבשורא לחיי ואי לא לא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה [8]ולית הלכתא כוותיה ת"ר [9]מעבירין את המת מלפני כלה [10]וזה וזה מלפני מלך ישראל אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר מלפני כלה ושבחוהו חכמים שבחוהו מכלל דשפיר עבד [11]והא א"ר אשי אפילו למ"ד [12]נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול [13]מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול דאמר מר [14]שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך פרשת דרכים הואי תנו רבנן [15]מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה במה דברים אמורים [16]כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר איני משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה [17]תליסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא ועד סיכרא רב ששת ואיתימא רבי יוחנן אמר [18]נטילתה כנתינתה מה נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים רבוא [19]וה"מ למאן דקרי ותני אבל

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין יד.], ב) [ובערוך ערך חמס האריך לפרש כל המלות אלו בכמה אופנים קח נא משם]. ג) [לקמן מז:]. ד) [במתות פי"א ע"ב]. ה) קדושין לב: טוטה מח: סנהדרין יט:. ו) [שם ובסנהדרין כב.]. ז) [מגילה ג: כט.]. ח) [ל"ל תרוסר וכן איתא במגילה]. ט) [תי"ל הענין כאדם חמם חמיסין שמוצין חומסה של מסכת ועיין רש"י בסנהדרין מפרש מלשון חמסנין שמוציאין מלומר עומדי חוהם]. י) הגה"ה הא זו. רש"ל. כ) שם בב"ל הגרסא עולמוסין ופרש"י כפירוש שם עולמוסין אבל חמם תרגום אדם גליעל (משלי ו יח) כר גם עולמוס וע' במערכי לשון ערך עורמס. ל) [ניחא הכי לא בב"ב גם בב"מ פד. קאמר להדיא טעם דלא חשיב שופריה דר' יוחנן והגה ברש"י דסנהדרין יד. ד"ה בוגיגא וכו' אפסר לתקן ולומר דל"ל מעין שופריה דיעקב אבל ברש"י דהכא שייס דנפקי זיהרורית מיניה כדמפרש התם מלוה ליישב ולתקנו בתוקן אחר]. מ) בפ"א ניחא הכיא. נ) [ל"ל דבמסכת דרך ארץ זוטא פ"ה]. ס) [ערוכין יז.]. ע) [ברכות ד: ערוכין כח.].

תורה אור השלם

1. מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע:
שמות כג ז

2. שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נֵכְרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא: דברים יז טו

גליון הש"ס

גמ' מרכך אחלת. ירושלמי פ"ח דשבת על מתני' ט' וכביעוי קלת ועוד גמ"ר בראשית פ' נט: תוס' ד"ה מבטלין וכו' הגרול שיטושר. ברכות דף ז ע"ב:

מוסף רש"י

וחסודה. מקוננת לכל רואיה (עי' בראשית לם כא). לא כחל. לעינים, ולא שרק. לפנים, ולא פירכוס. לשיער. שיר הוא לכלה נאה שמעלת חן בלא קישוט (סנהדרין יד.). כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא. כל כמו אלו וכיוצא בהן היו סומכין לנו, שרואים הם לסמיכה (שם). סרמיסין. לשון הפכנים, כמו סרס את המקבל מרשבו לשפוח, שהפפכין את עצמי הורה (שם). סרמיטין. לשון סמרטוטים, כלומר אלין נוטים טעם הנון לדבריהם (שם). חמיסין. מתפנין, שמוצאין מלומר עצמי תורה (שם). עורמיסין. לא אתפרס (שם). ר' אבהו. הוה מקורב למלכות (ע"ז כח.). מדברנא. מנהיג, על שם שהיה פרנס וקרוב למלכות (סנהדרין יד.). בוצינא דנהורא. על שם שהיה גדול בני דורו כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ פד:) שופריה דר' אבהו מעין שופריה דר' יוחנן (סנהדרין שם. והגה שם: מעין שופריה דיעקב אבינו). בריך מתייך. ברוך בוקר (שם). ולהכנסת כלה. לנישואה מבית אביה לבית חופתה (מגילה כט.).

עין משפט
נר מצוה

ה א טוש"ע אה"ע סימן סה סעיף ח:
ו ב מיי' פ"ו מהלכות דעות הלכה ח:
ז ג טוש"ע שם סימן סה סעיף כ:
ח ד מיי' פ"ד מהלי' אבל הלכה ח סמג עשין דרבנן ג טוש"ע י"ד סימן שם ופוש"ע אה"ע פי' סה סעיף ד:
ט ה מיי' פ"ו מהלכות ת"ת ו מיי' פ"ו מהלכות ת"ת הלכה ו סמג עשין יג טוש"ע י"ד פי' רמד סעיף יד:
יא ז מיי' פ"ב מהלכות מלכים הלכה ה:
עשין ה:
יב ח ט י כ מיי' פ"ד מהלכות אבל הלכה ט והלכה יא טוש"ע י"ד סימן שפא סעיף א:

תוספות רי"ד

כלה כמות שהיא פי' לפי יפיה וחשיבותה מקלסין אותה ולא במה שאין בה ובה"א כלה נאה וחסודה חוט של חסד משוך עליה ומראיתה נאה פי' נאה בעיני הבריות אמרי ב"ש לב"ה לדבריך הרי שהיתה חגרת או סומא אומרים לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה מדבר שקר תרחק א"ל ב"ה לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות פי' לומר דבר המתקבל וראי"פ שאומר שקר: ת"ר מעבירין את המת מלפני הכלה וזה וזה מלאני מלך ישראל. ת"ר מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על ר"י בר אלעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה בד"א כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר ר"ש בר (איקא) [אינו] משמיה דרב תליסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברא ומניהו שיתא אלפי שיפורי פי' מכריזין עליו שיבואו לכבדו וגם מקונגים ומספידים אותו בחלילים עולא אמר כגון דחייצי גברא מאבולא ועד סכרא פי' פפתח העיר עד הקבר ר"ש ואיתימא ר' אמי ואיתימא רבי יוחנן נטילתה כנתינתה מה נתינתה בפ' רבוא אף נטילתה בפ' רבוא וה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני ליה שיעורא פי' דקרי מקרא ותני משנה אבל עדיין לא שנה לתלמידים אבל למתני לתלמידים ליה שיעורא וכתב המורה ומילא שמעינן דלמאן

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com